

(Govor rektora Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Damira Borasa povodom proslave dana Sveučilišta u Zagrebu i početka 353. akademske godine na svečanoj sjednici Senata Sveučilišta u Zagrebu, održanoj u Hrvatskomu Narodnomu Kazalištu u Zagrebu, 3. studenoga 2021. g. 11,30 sati)

Na početku svečane sjednice Senata povodom proslave Dana Sveučilišta u Zagrebu i početka 353. akademske godine posebna mi je čast kao rektoru Sveučilišta u Zagrebu u svoje ime i u ime svih prorektora i članova Senata pozdraviti:

- Predsjednika Republike Hrvatske g. Zorana Milanovića
- Izaslanika predsjednika Hrvatskoga sabora, potpredsjednika Hrvatskoga Sabora akademika Željka Reinera,
- Izaslanika predsjednika Vlade Republike Hrvatske, ministra znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Radovana Fuchsa
- Predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH akademika Dragana Čovića
- Predsjednicu saborskoga Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu dr. sc. Vesnu Bedeković
- Predsjednicu Rektorskoga zbora Republike Hrvatske, Rektoricu Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Snježanu Prijić-Samaržija, te prisutne Rektore svih hrvatskih sveučilišta i ostale članove Rektorskoga zbora,
- Uzoritoga kardinala Josipa Bozanića, nadbiskupa metropolita Zagrebačke nadbiskupije i Velikoga kancelara Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta te predstavnike drugih vjerskih zajednica,
- Izaslanika predsjednika HAZU, potpredsjednika HAZU akademika Franu Paraća te akademika Davora Miličića, potpredsjednika HAZU,
- Predstavnicu Grada Zagreba i gospodina gradonačelnika, pročelnicu Gradskog ureda za obrazovanje gospođu Tatjanu Dalić,
- Nacionalne delegate za Hrvatsku i Sloveniju Europske akademije znanosti i umjetnosti, prof. dr. sc. Maria Plenkovića i prof. dr. sc. Ludvika Toplaka,
- Predsjednika Matice Hrvatske, prof. dr. sc. Stipu Boticu,
- Intendanticu Hrvatskoga narodnoga kazališta g. Dubravku Vrgoč
- Ravnateljicu Nacionalne i sveučilišne knjižnice prof. dr. sc. Ivanku Stričević,
- Ravnatelja Hrvatskoga državnog arhiva dr. sc. Dinka Čuturu,
- Predsjednicu Nacionalnoga vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj Republike Hrvatske prof. dr. sc. Mirjanu Polić Bobić,
- Predsjednika Upravnog odbora Zaklade HAZU, akademika Zvonka Kusića,
- Rektoricu emeritu Sveučilišta u Zagrebu Helenu Jasnu Mencer,
- Pozdravljam i:
- Savjetnike Predsjednika Republike Hrvatske Jadranku Žarković i Nikolu Jelića,
- Državnoga tajnika za visoko obrazovanje u Ministarstvu znanosti i obrazovanja, g. Ivicu Šuška,
- Obnašateljicu dužnosti rektora Sveučilišta obrane i sigurnosti "Dr. Franjo Tuđman", našu prorektoricu Ivanu Čuković Bagić, i zapovjednika Hrvatskoga vojnoga učilišta "Dr. Franjo Tuđman", general-pukovnika Matu Pađena,
- Dosadašnju ravnateljicu Agencije za znanost i visoko obrazovanje, prof. dr. sc. Jasminu Havranek,
- Ravnatelja Sveučilišnoga računskoga centra, g. Ivana Marića i dr. sc. Zorana Bekića, bivšeg dugogodišnjeg ravnatelja SRCE-a,
- V. d. ravnatelja Studentskoga centra Sveučilišta u Zagrebu g. Mirka Bošnjaka,
- Članove Savjeta Sveučilišta u Zagrebu,

- Dekanice i dekane, prodekanice i prodekane fakulteta i umjetničkih akademija Sveučilišta u Zagrebu,
- Predsjednike i zamjenike predsjednika vijeća područja Sveučilišta u Zagrebu,
- Predsjednika studentskoga zbora Sveučilišta u Zagrebu g. Ivana Pavla Borasa i predstavnike Studentskoga zbora kao i sve studentice i studente Sveučilišta u Zagrebu
- Sve djelatnike Sveučilišta u Zagrebu i posebno sve profesore i uglednike kojima ćemo danas uručiti priznanja i nagrade,
- Predstavnike medija i ostale drage nam goste!

Hvala vam što ste svojom nazočnošću i sudjelovanjem uveličali ovu svečanost te time potvrdili posebnu važnost i značenje Sveučilišta u Zagrebu.

Uistinu, o važnosti Sveučilišta u Zagrebu najbolje govore podaci Državnoga zavoda za statistiku iz posljednjeg izvješća za 2019. godinu. Naime, od 33 704 studenta koji su završili sveučilišni ili stručni studij na svim javnim i privatnim visokim učilištima u Hrvatskoj, njih je 12 440 ili 36.9% bilo sa Sveučilišta u Zagrebu. Od 680 doktoranada koji su stekli doktorat znanosti, njih je 476 ili 70% ostvarilo to na Sveučilištu u Zagrebu. Od 8 227 nastavnika i suradnika u nastavi zaposlenih prema ekvivalentu punoga radnoga vremena na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2019./2020., njih je 5 571 ili 67.7% bilo sa Sveučilišta u Zagrebu. Uz te podatke, naglasio bih da čak dvije trećine akademskog osoblja na Sveučilištu u Zagrebu imaju doktorat znanosti. Ti podaci jasno govore o vrijednosti i veličini i važnosti Sveučilišta u Zagrebu u hrvatskomu obrazovanju i visokoškolskomu sustavu.

Među hrvatskim sveučilištima, a prema najnovijim rang-listama, Sveučilište u Zagrebu danas prednjači na *Šangajskoj listi* (ARWU – Academic Ranking of World Universities), *QS svjetskoj listi sveučilišta* (QS World Universities Ranking), rang-listi *Centra za rangiranje sveučilišta u svijetu* (CWUR – Center for World University Rankings), *Leidenskoj listi* (CTWS), listi *Scimago* i na ranglisti *Webometrics* svjetskih sveučilišta, dok je na listi *Times Higher Education* izjednačeno sa Sveučilištem u Splitu.

Među visokoškolskim ustanovama u Republici Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu prvo je po ukupnom broju objavljenih znanstvenih radova navedenima u svjetskim bazama podataka, te prvo po ukupnom broju znanstvenih radova u renomiranim časopisima *Nature* i *Science* u posljednjih pet godina. Prema servisu *Google Patenti*, po broju prijavljenih patenata u posljednjih 10 godina Sveučilište u Zagrebu prvo je među akademskim ustanovama u Hrvatskoj i približno jednako uspješno kao Institut Ruđer Bošković. Međutim, po broju osvojenih nagrada na međunarodnim i domaćim sajamovima inovacija, Sveučilište u Zagrebu najuspješnija je institucija u Hrvatskoj. U posljednjih sedam godina inovativni projekti petnaest sastavnica Sveučilišta u Zagrebu osvojili su čak 220 nagrada. Zato je 2021. godina proglašena *Godinom inovacija* na Sveučilištu u Zagrebu. Naše je Sveučilište ne samo izvor i generator stručnjaka za potrebe gospodarstva, istraživanja i razvoja u Republici Hrvatskoj, nego i baza eksperata za suočavanje s izvanrednim situacijama, poput potresa u Zagrebu i Banovini ili pandemije uzrokovane virusom SARS-CoV-2.

Očito je da smo i kao Sveučilište i kao društvo pred velikim izazovima. Jesu li ti izazovi u posljednjih stotinu godina za Sveučilište bili ikada veći?

Podsjetimo se da je prije 102 godine tada „Hrvatsko sveučilište u Zagrebu“, naredbom bana preimenovano u „Sveučilište Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca“, a prije 92 godine u „Sveučilište Kraljevine Jugoslavije“. Godine 1926. u Hrvatskoj se uvodi srbijanski zakon o univerzitetu, koji donosi određena poboljšanja, nakon čega su slijedile brojne promjene pravnoga statusa Sveučilišta i njegovih tijela, uključujući ukidanje pravne osobnosti fakulteta koje je trajalo sve do 1940. godine odnosno do stvaranja Banovine Hrvatske, kada je izgubljen i dio autonomije jer su izbori rektora i dekana trebali potvrdu hrvatskoga bana.

Za vrijeme obaju svjetskih ratova i tijekom Hrvatskoga proljeća 1971. godine, Sveučilište u Zagrebu također je bilo pred velikim izazovima, ali najvećim kušnjama za Sveučilište u Zagrebu u posljednjih sto godina smatram posljedice potresa od 22. ožujka 2020. godine, te prilagodbu nastave uvjetima pandemije bolesti COVID-19, u Hrvatskoj službeno proglašene tek desetak dana prije potresa.

I tada je Sveučilište u Zagrebu pokazalo da se može uspješno suočiti s tim kušnjama, i da je nezamjenjiv oslonac hrvatskomu društvu i hrvatskoj državi.

I ostat će njihova uzdanica i ubuduće.

Za vrijeme pandemije veliku društvenu odgovornost i ulogu pokazali su zaposlenici, znanstvenici i studenti *Medicinskoga fakulteta u Zagrebu*. U saniranju posljedica potresa nezamjenjiv je i dragocjen bio udio stručnjaka s *Građevinskoga, Geodetskoga i Arhitektonskoga fakulteta*. Cijelo je Sveučilište u Zagrebu, u vrijeme pandemijskih ograničenja uspješno prešlo na kombiniranu i nastavu na daljinu bez znatnijih posljedica na obrazovne procese.

Gledajući u blisku budućnost, pred nama su moguće društvene, ekonomske i tehnološke promjene. U gospodarskim će tranzicijama dragocjena biti potpora stručnjaka s *Ekonomskoga fakulteta*. U tehnološkom prilagođavanju i razvoju vezanom uz Industriju 4.0 odnosno četvrtu industrijsku revoluciju u akademskoj će i društvenoj zajednici prednjačiti *Fakultet strojarstva i brodogradnje* i *Fakultet elektrotehnike i računarstva*. Očekuju nas moguća poskupljenja hrane i potreba za povećanjem vlastite proizvodnje gdje će svoju društvenu ulogu potvrditi *Agronomski, Šumarski, Veterinarski i Prehrambeno-biotehnološki fakultet*. Cjepiva i antiviralni lijekovi pokazali su se u vrijeme pandemije kao moguća rješenja za zdravstvenu krizu, u čemu vidim ulogu *Medicinskoga* te *Farmaceutsko-biokemijskoga fakulteta*. Temeljna znanost zadržat će i ubuduće veliku važnost za gospodarski razvoj, pa obrazovanje stručnjaka iz STEM područja ostaje društveni prioritet, u čemu očekujem velik doprinos svih fakulteta tehničkoga, biotehničkoga i prirodoslovnoga područja.

Geostrateški, nesigurnost u svijetu postupno se povećava te je za osnaživanje obrambene sposobnosti Republike Hrvatske bio važan doprinos Vojnih studija koje izvodimo u suradnji brojnih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskoga vojnoga učilišta „Dr. Franjo Tuđman“, a u budućnosti u suradnji s novim Sveučilištem obrane i sigurnosti.

Svi smo svjesni da je očuvanje hrvatske kulture i identiteta i hrvatskoga jezika jedna od važnih i danas sve važnijih zadaća Sveučilišta u Zagrebu. I to ne samo u Hrvatskoj nego i u Bosni i Hercegovini i u cijeloj regiji te stoga ne treba zaboraviti trajnu ulogu naših Filozofskoga

fakulteta i Učiteljskoga fakulteta i naročito umjetničkih akademija, a jednako tako i Fakulteta hrvatskih studija koji smo uspješno podigli s razine sveučilišnoga odjela na razinu fakulteta.

Sveučilište u Zagrebu i sve njegove sastavnice i dalje će djelovati u skladu s društvenim interesima i potrebama gdje god i kad god se one pojave.

Znamo da je Sveučilište u Zagrebu osnovano 1669. godine diplomom cara i kralja Leopolda I. kojom su tadašnjoj Isusovačkoj akademiji u Zagrebu priznati status i povlastice sveučilišne ustanove. Međutim nakon što je Papa Klement XIV. 1773. godine ukinuo isusovački red, Isusovačka akademija nije bila u sastavu našega Sveučilišta sve do 2016. godine kada smo Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu ponovo uključili u Sveučilište u Zagrebu. Time je postao naša nova, 34. sastavnica – Fakultet filozofije i religijskih znanosti.

Svjesni smo višestoljetne opstojnosti Sveučilišta u Zagrebu. U posljednje 352 godine naše je Sveučilište raslo, napredovalo i davalo svoj doprinos Hrvatskoj. Meni je posebno draga povijesna uloga Sveučilišta u Zagrebu u osnivanju i stručnom podržavanju drugih hrvatskih sveučilišta. Naglasio bih pritom izvrsnu i kontinuiranu suradnju s drugim rektorima u okviru Rektorskoga zbora od mogega dolaska na ovu funkciju.

Budući da ovim Danom sveučilišta obilježavam i ulazak u posljednju godinu svojega drugoga mandata, želio bih naglasiti da su opstojnost i razvoj Sveučilišta prvenstveno zasluga njegovih nastavnika i istraživača, kao i svih drugih zaposlenika. Zalagao sam se za što veću autonomiju uprava fakulteta i umjetničkih akademija, pa posebno ističem njihovo uspješno vođenje sastavnica Sveučilišta od mogega dolaska na ovu funkciju do danas. Zahvalan sam i svim svojim prorektorima i stručnim službama Rektorata, kao i sveučilišnim tijelima poput vijeća područja, te brojnim odborima i povjerenstvima. Iako sam došavši na funkciju rektora naišao na određene probleme, moram naglasiti da je u ustrojstvu i stanju na Sveučilištu bio vidljiv velik trud i uspješan rad svih prethodnih rektora.

Tijekom dvaju mandata uspješno sam surađivao s gotovo svim ministrima znanosti i obrazovanja, a naglasio bih i odličnu suradnju s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti, posebno s njezinim bivšim predsjednikom akademikom Zvonkom Kusićem. Njegove su riječi tijekom moje inauguracije 2014. godine, između ostaloga bile: „Zagrebačko sveučilište, koje je tokom povijesti bilo pokretač svih gospodarskih, kulturnih i društvenih promjena, ima jednu zadaću, jednu obavezu, ja bih rekao i povijesnu obavezu, da se uključi u rješavanje gorućih društvenih problema.“ Uz to, akademik Kusić pritom je naglasio „...poznata je stvar da je intelektualni kapital puno važniji od prirodnoga kapitala.“

Nažalost, kao institucija, zajedno s nekim drugim sveučilištima u Hrvatskoj, nismo uvijek imali primjerenu podršku državnih tijela. Podsjećam da smo se uspješno odupirali usvajanju zakona o znanosti i visokom obrazovanju kojim bi se smanjila autonomija sveučilišta i financiranje sveučilišnih djelatnosti. Također, zajedno s nekim drugim sveučilištima, nismo prihvatili za Sveučilište nepovoljne programske ugovore koji su, između ostaloga, mogli dovesti do financijske krize na nekim našim sastavnicama. Zalagali smo se za veće financiranje istraživanja i razvoja, što je nakon tri godine stagnacije na oko 0.86% BDP-a, u 2018. povećano na 0.97% BDP-a, a u 2019. godini na 1.11% BDP-a, ali još uvijek daleko nedovoljno u odnosu na europski prosjek od 2.11% BDP-a u 2019. godini. Kao da se ne čuju dobro riječi koje je izgovorio guverner Hrvatske narodne banke Boris Vujčić prije četiri godine: „Hrvatska je jedna

od zemalja s najmanjim ulaganjima u istraživanje i razvoj te najslabijim inovacijskim sustavom, što uvelike utječe na konkurentnost. Najvažnija su, dakle, ulaganja u ljudski kapital te u istraživanja i razvoj.“

Nažalost, na rad sveučilišta utječu i nedostaci i nelogičnosti novoga Kolektivnog ugovora za znanost i visoko obrazovanje, koji treba poboljšati i koji je potpisan a da ni Rektorski zbor ni Sveučilište u Zagrebu nisu promatrani kao relevantna strana za savjetovanje.

Pred nama je i važan posao obnove sveučilišnih zgrada i infrastrukture oštećenih potresom. Očekujemo i veće mogućnosti za korištenje sredstava iz europskih fondova za izgradnju novih zgrada i dogradnju prostora sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, zastalih na više od pet godina jer ti planovi nisu bili uključeni u Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.–2020., što smatram velikom strateškom pogreškom.

Što još stoji pred sadašnjom upravom Sveučilišta, ali i pred budućim rektorom i upravom koji će preuzeti dužnost za godinu dana?

Prije svega, zaštita Sveučilišta u Zagrebu kao institucije, njegovih sastavnica, djelatnosti i zaposlenika imajući u vidu zakonodavne okvire, financiranje istraživanja i razvoja, programske ugovore, europske projekte i druge relevantne dokumente. Također, zaštita interesa naših studenata i briga za njih u obrazovnom, zdravstvenom i socijalnom pogledu, pretpostavljajući da će se pandemijski uvjeti u ciklusima i nadalje ponavljati, odnosno poboljšavati i pogoršavati, moguće i u sljedeće dvije-tri godine. Trajan nam je cilj i nadalje vrhunsko obrazovanje, na što ukazuju stalno visoke prosječne ocjene naših nastavnika i suradnika u nastavi. I, naravno, još bolja znanost unatoč i usprkos nestalnom i nedovoljnom financiranju.

I na kraju, želim da naše Sveučilište u Zagrebu bude i dalje uspješno i da se temelji na načelima humboldtskoga sveučilišta te da ostane istinska zajednica nastavnika, istraživača i studenata i da služi svima njima, gospodarstvu, svemu društvu i prije svega našoj hrvatskoj domovini čuvajući sve općeljudske i ustavne vrijednosti.

Ut vivat et crescat et floreat, in plena autonomia, Universitas studiorum Zagrabienensis!